

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.02 : 338.431.6

Боровік Л.В., к. е. н., доцент,
доцент кафедри обліку і аудиту та фінансів
Херсонський державний аграрний університет

ІНВЕСТИЦІЙНА АГРАРНА ПОЛІТИКА ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ

Боровік Л.В. Інвестиційна аграрна політика як складова фінансової політики. У статті досліджено взаємозв'язок аграрної фінансової й інвестиційної політики, а також їх функцій, скерованих на ефективне використання ресурсного потенціалу галузі. Аграрна інвестиційна політика сприяє ефективному використанню інвестиційного потенціалу з метою формування більш вагомого фінансового потоку, скерованого на розвиток сільського господарства.

Ключові слова: фінансова політика, інвестиційна політика, фінансовий механізм, фінансовий потік, фінансовий потенціал.

Боровик Л.В. Инвестиционная аграрная политика как составляющая финансовой политики. В статье исследована взаимосвязь аграрной финансовой и инвестиционной политики, а также их функций, направленных на эффективное использование ресурсного потенциала отрасли. Аграрная инвестиционная политика способствует эффективному использованию инвестиционного потенциала с целью формирования более весомого финансового потока, направленного на развитие сельского хозяйства.

Ключевые слова: финансовая политика, инвестиционная политика, финансовый механизм, финансовый поток, финансовый потенциал.

Borovik L.V. Investment agrarian policy as a component of financial policy. We investigated the relationship of agrarian financial and investment policies, as well as their functions aimed at efficient use of the resource potential of the industry. Agricultural investment policy is promoting the efficient use of investment potential with the goal of creating greater financial flows to the development of agriculture.

Key words: financial policy, investment policy, financial mechanism, financial flow, financial potential.

Постановка проблеми. Реалізація фінансової політики як системи відносин, що виникають у процесі управління фінансовими ресурсами та здійснюються через фінансовий механізм, ґрунтується на фінансовому прогнозуванні, фінансовому плануванні, фінансовому регулюванні та фінансовому контролі. Цей механізм приводить в рух фінансові потоки, де однією з найважливіших складових є інвестиції. Створюючи привабливі умови, аграрна інвестиційна політика сприяє ефективному використанню інвестиційного потенціалу з метою формування більш вагомого фінансового потоку, скерованого на розвиток сільського господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Великий внесок в теорію формування фінансової політики зробили такі вчені, як, зокрема, В.Д. Базилевич, О.Д. Василик, В.М. Вовк, Н.С. Танклевська, Л.М. Худолій, С.І. Юрій. Визначаючи її як сукупність заходів, що здійснюються суб'єктами господарської діяльності щодо формування організації, спрямування та використання фінансів з метою досягнення поставлених цілей, вони наголошували на вагомості інвестиційних ресурсів у формуванні фінансових потоків.

Постановка завдання. Метою наших досліджень є визначення ролі аграрної інвестиційної політики як складової фінансової політики у формуванні фінансового потенціалу аграрної галузі.

Виклад основних результатів. Фінансова політика є складовою частиною фінансової науки і складається з податкової, бюджетної, грошово-кредитної, валютної, боргової, інвестиційної, митної, страхової, цінової, фінансово-управлінської політики.

У трактуванні поняття «фінансова політика» серед вчених-економістів немає єдиної думки. У визначення цієї економічної категорії разом з іноземними економістами зробили вагомий внесок і вітчизняні вчені, такі як В.Л. Андрущенко, О.Д. аслик, В.П. Кудряшов, В.М. Опарін, В.І. Осипцева, І.О. Петровська, О.Р. Романенко, Т.С. Смовженко, Н.С. Танклевська, С.І. Юрій, які в поняття фінансової політики вкладали фінансові відносини, що виникають в результаті діяльності державних органів влади з управління фінансовими ресурсами в країні, регіоні й на місцевому рівні, а також фінансову діяльність суб'єктів господарювання. Тому фінансову політику потрібно розглядати на рівні держави, галузей економіки, регіонів, підприємств.

Загалом фінансову політику держави необхідно розглядати як імперативну систему управління фінансовими відносинами в процесі утворення й використання фондів державних коштів [2, с. 18].

Предметом фінансової політики є система відносин, що виникають в процесі управління фінансовими ресурсами на рівні держави, регіонів та підприємств на основі науково обґрунтованої концепції системи. Реалізація положень фінансової концепції відбувається через правове та нормативне забезпечення шляхом застосування фінансових методів та важелів фінансового механізму.

Фінансовий механізм як система, використовуючи фінансові методи та фінансові важелі, є механізмом реалізації фінансової політики держави, галузі, регіону, підприємства. Таким чином, реалізація фінансової політики передбачає низку заходів, які, спираючись на правове поле держави та нормативну базу, приводять в рух фінансові потоки за допомогою фінансового механізму, який ґрунтується на фінансовому прогнозуванні; фінансовому плануванні; фінансовому забезпеченні; фінансовому оперативному управлінні; фінансовому регулюванню; фінансовому контролі. Водночас ми відзначаємо, що фінансовий механізм постійно змінюється під впливом змін у фінансовій політиці, дій суб'єктивних факторів, що підтверджуються дослідженнями та визначеннями категорії «фінансовий механізм» такими відомими вченими, як В.Д. Базилевич, О.Д. Василик, О.П. Кириленко, В.М. Опарін, О.Р. Романенко, С.І. Юрій.

Підсумовуючи різні думки вчених щодо визначення поняття «фінансовий механізм», ми доходимо таких висновків:

- 1) фінансовий механізм є елементом загальної системи управління економікою країни, регіону, галузі, підприємства;
- 2) фінансовий механізм – це інструмент, який впливає на фінансовий стан суб'єктів господарських відносин та фінансовий стан держави;
- 3) фінансовий механізм носить змінний характер; він змінюється синхронно до змін економічної та фінансової політики України;
- 4) фінансовий механізм базується на низці підсистем, які формують, розподіляють та перерозподіляють фінансові ресурси (потоки) між суб'єктами фінансових відносин;
- 5) фінансовий механізм діє як цілісна система, яка зорієнтована на досягнення економічних та соціальних цілей, що визначаються економікою і політикою держави, галузі, регіону, підприємства.

Виходячи з вищевикладеного, ми визначаємо поняття «фінансовий механізм» як цілісну систему, яка під впливом фінансової політики, застосовуючи економічні форми, методи, інструменти і важелі (в межах чинного законодавства та наявної нормативної бази), формує, розподіляє та перерозподіляє фінансові ресурси між суб'єктами фінансових від-

носин з метою досягнення певних економічних і соціальних цілей.

Визначаючи поняття «фінансовий механізм», більшість дослідників поєднує його з таким поняттям, як «фінансові ресурси», оскільки тільки цей вид ресурсів підприємства трансформується у будь-який інший ресурс у мінімальний часовий період, а також є невід'ємною частиною фінансового механізму. Визначенням поняття «фінансові ресурси» в різні часи займалися такі вчені, як В.М. Вовк, А.Д. Дехтяренко, О.І. Зуєва, О.Ю. Литовченко, Н.М. Любенко, А.О. Музиченко, Л.В. Недільська, Б.В. Петленко, М.І. Петик, В.М. Федосов, О.С. Філімоненков, Д.Ф. Харьковська, Л.М. Худолій, С.І. Юрій, Ф. Кене, К. Книс, Д. Рікардо, Дж. Сакс.

Надзвичайно великий внесок у фінансову теорію формування фінансових ресурсів (фінансових потоків) та дослідження механізму їх переміщення зробили такі вчені, як В.В. Бочаров, А.Р. Горбунов, Н.А. Колеснікова, В.А. Каліна, Р.М. Карімов [2; 3; 4].

У своїх працях В.В. Бочаров використовував словосполучення «управління грошовими (фінансовими) потоками», але у самих працях не дається визначення поняття «фінансові потоки», а також не розкривається його економічна сутність.

А.Р. Горбунов дає визначення фінансового потоку як потоку витрат чи доходів підприємства протягом визначеного проміжку часу [4, с. 5].

На відміну від багатьох інших авторів, Н.В. Живалов визначає місце категорії «фінансові потоки» в економічній науці і доводить, що сучасне ринкове господарство країни, в якому починають переважати економічні відносини горизонтального типу, активно розвивається як динамічний комплекс фінансових потоків. Крім того, автор виділяє категорію фінансових потоків у фундаментальну самостійну економічну категорію, яка характеризується такими ознаками [5, с. 21]:

- 1) об'єднання реальних базових понять соціально-економічних процесів громадського життя;
- 2) відображення взаємозв'язків між аграрними підприємствами, державними органами і домашніми господарствами стосовно виробництва, розподілу, обміну і споживання сільськогосподарських ресурсів, товарів і послуг;
- 3) забезпечення фінансової взаємодії між виробниками і споживачами сільськогосподарських товарів з підтриманням функціонування державного апарату, аграрних господарських структур, життєдіяльності населення.

Таким чином, наукове обґрунтування об'єктивності категорії «фінансовий потік аграрних підприємств» одержало практичну реалізацію, хоча реальне виявлення фінансових ресурсів та ефективне управління фінансовими потоками поки що залишаються маловивченими проблемами. Теоретико-методологічні питання створення механізму формування фінансових потоків аграрних підпри-

емств, їх сутності, класифікації, функцій, управління ними, організації державного регулювання і бюджетування висвітлені в наукових працях таких вчених, як, зокрема, П.І. Гайдуцький [6], З.В. Герасимчук [7], Т.М. Качала [8], Л.О. Мармуль [9], Н.С. Танклевська [10]. Узагальнюючи їх теоретичні висновки, ми наголошуємо на тому, що:

1) аграрний фінансовий потік – це не простий рух фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, а їх спрямований рух;

2) спрямованість руху фінансових ресурсів в агропромисловому комплексі обумовлюється необхідністю забезпечення переміщення відповідного товарного потоку;

3) рух фінансових ресурсів здійснюється або в аграрній системі, або між нею і зовнішнім середовищем;

4) найбільша ефективність руху фінансових потоків досягається у разі збільшення обсягів, залучених у виробництво інвестиційних ресурсів.

До проблеми управління фінансовими потоками аграрних підприємств слід підходити як до системи, що формується умовами економічних відносин з урахуванням особливостей історичного, політичного та економічного розвитку не тільки країни, але й окремих регіонів та територій. Тільки в цьому випадку процес управління може бути системою, що впливає на економічні явища у суспільних відносинах, а також на формування і реалізацію економічної (фінансової, інвестиційної) політики країни, регіону, галузі, підприємства. Інвестиції, які вкладаються у виробництво, є частиною фінансової системи підприємства та одним з основних джерел формування його фінансової основи. Вони впливають на створення державних, регіональних, галузевих та внутрішньогосподарських грошових, матеріальних і резервних фондів. Взаємодіючи з банківським сектором, інвестиції створюють фінансовий потік, спрямований на виконання певних програм і проєктів, відновлення обсягів зрощення та осушення сільськогосподарських угідь, рекультивуацію деградованих земель; впровадження інноваційних енергозберігаючих технологій у виробництво, закупівлю технічних засобів, добрив, насіння, племінного поголів'я тварин тощо. Від величини обсягів інвестиційних потоків у загальному фінансовому потоці залежить розвиток ринкової інфраструктури, а саме будівництво і ремонт доріг з твердим покриттям, елеваторів для зберігання зерна, плодо- та овочеховищ, пунктів ремонту технічних засобів, будівництво шкіл, лікарень тощо. Саме тому державна інвестиційна політика спрямована на створення сприятливих умов для залучення якомога більших обсягів інвестицій з різних джерел та спрямування їх у розвиток виробництва, науки, соціальної сфери, що вказує на те, що між фінансовою та інвестиційною політикою немає протиріч. Вони, діючи в одному напрямі та виконуючи свої специфічні функ-

ції, спираючись на власні системи економічних заходів, визначають шляхи економічного розвитку суспільства, сприяють сталому розвитку підприємств, дають змогу розширити їх економічні й технічні можливості та ефективно реалізувати накопичений виробничий й трудовий потенціал.

Фінансова політика сталого розвитку аграрних підприємств – це сукупність заходів, що здійснюються суб'єктами господарської діяльності щодо формування, організації, спрямування та використання фінансів для досягнення поставленої мети, вона визначається у часі програмними документами соціально-економічного розвитку галузі та фінансовими можливостями суб'єктів господарювання.

Фінансова політика аграрного підприємства є основою процесу управління фінансами, що здійснюються за такими напрямками:

– управління капіталом (визначення загальної потреби у капіталі; оптимізація структури капіталу; мінімізація ціни капіталу; забезпечення ефективного використання капіталу);

– дивідендна політика (визначення оптимальних пропорцій між поточними споживачами прибутку та його капіталізацією);

– управління активами (визначення потреби в активах; оптимізація складу активів з перспективою їх ефективного використання; забезпечення ліквідності активів; прискорення циклу обігу активів; вибір ефективних форм та джерел фінансування активів);

– управління поточними витратами (мінімізація витрат; оптимізація співвідношення постійних та змінних витрат);

– управління фінансовими потоками (формування вхідних та вихідних потоків; ефективне використання залишків тимчасово вільних грошових коштів);

– інші об'єкти (управління ціноутворенням, кредитними операціями, інвестиційними коштами).

Інвестиційна політика є складовою частиною фінансової політики, завдання якої полягають у:

– створенні привабливих умов для залучення додаткового капіталу у розвиток економіки країни, галузей, регіонів, підприємств;

– інтенсифікації формування сучасного інвестиційного ринку;

– оздоровленні грошово-кредитної системи;

– подоланні кризових явищ в економіці країни;

– подоланні бюджетного дефіциту та сприянні зростанню платоспроможності суб'єктів господарської діяльності;

– створенні ефективної системи підтримки бізнесу;

– поліпшенні соціальних умов населення.

Найбільш ефективним методом реалізації інвестиційної політики є програмно-цільовий метод вкладення капіталу у розвиток господарського комплексу країни.

Розробляючи комплексні інвестиційні програми розвитку тієї чи іншої галузі, визначають головну мету та стратегічні цілі досягнення цієї мети, які реалізуються через управлінсько-організаційні механізми та відповідні державні й регіональні інституції.

Враховуючи особливості аграрного виробництва та його розвиток на рівні держави, регіону, аграрного підприємства, а також залежність від природного потенціалу (якості і кількості земельних ресурсів), погодно-кліматичних і екологічних факторів, ми визначаємо аграрну інвестиційну політику як складну динамічну систему, що формується під впливом внутрішньодержавних чинників (політичних, економічних, соціальних, екологічних) та глобального соціально-економічного середовища, впливає на формування фінансового потенціалу країни й розподіл і перерозподіл інвестиційних потоків з метою удосконалення інвестиційного сільськогосподарського ринку, здійснення продовольчої безпеки країни, відновлення екологічного стану сільських

територій як одного з основних факторів, що підвищує рівень ефективності використання земельних ресурсів.

Висновки. Інвестиційна політика сільського господарства як складова аграрної фінансової політики, скеровує зусилля галузі на рівні держави, регіонів, аграрних виробничих структур з метою подолання техніко-технологічної та соціальної відсталості в аграрному секторі, відновлення родючості ґрунтів, подолання економічного відставання від розвинених країн світу та входження у глобальний економічний простір.

Аграрна інвестиційна політика є складною динамічною системою, що формується під впливом внутрішньодержавних чинників (політичних, економічних, соціальних, екологічних) та глобального соціально-економічного середовища, впливає на формування фінансового потенціалу держави й розподіл та перерозподіл інвестиційних потоків удосконалення інвестиційного сільськогосподарського ринку, зміцнення продовольчої безпеки країни, відновлення екологічного стану сільських територій.

Список літератури:

1. Танклевська Н.С. Фінансова політика сталого розвитку аграрних підприємств України: теорія, методологія, практика : [монографія] / Н.С. Танклевська. – Херсон : Айлант, 2010. – 420 с.
2. Бочаров В.В. Управление денежным оборотом предприятий и корпораций / В.В. Бочаров. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 365 с.
3. Колесникова Н.А. Финансовый и имущественный потенциал региона: опыт регионального менеджмента / Н.А. Колесникова. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 240 с.
4. Горбунов А.Р. Управление финансовыми потоками и организация финансовых служб сельскохозяйственных предприятий, региональных администраций и банков / А.Р. Горбунов. – М. : Анкил, 2000. – 296 с.
5. Живалов Н.В. Финансовые потоки в экономике / Н.В. Живалов. – М. : ОАО «НПО» Экономика, 2000. – 428 с.
6. Гайдуцький П.І. Розвиток багатокладного господарювання та конкурентоспроможного агропромислового виробництва / П.І. Гайдуцький // Нова економічна парадигма формування стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті. – К. : ІАЕ УААН, 2001. – 638 с.
7. Управління фінансовими ресурсами регіону / [З.В. Герасимчук, І.М. Вахович, І.М. Камінська]. – Луцьк : Надстир'я, 2005. – 176 с.
8. Качала Т.М. Методологія формування та управління фінансовими потоками регіону / Т.М. Качала, В.О. Черевко. – Черкаси : Брама, 2007. – 232 с.
9. Мармуль Л.О. Ефективність функціонування регіональних агропромислових комплексів в умовах ринкової економіки / Л.О. Мармуль. – К. : РВПС України, 1993. – 230 с.
10. Танклевська Н.С. Управління фінансовими потоками аграрних підприємств : [монографія] / Н.С. Танклевська, Л.В. Петіна. – Херсон : Айлант, 2011. – 268 с.